

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการปฏิรูปอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม จากกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้มีการปฏิรูปอุดมศึกษาทั่วโลก ยังผลให้เกิดการขยายตัวของปริมาณนักศึกษาและความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพิ่มอีกทั่วโลกกว่า 6 เท่าในรอบ 3 ทศวรรษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ประเทศไทยก็ไม่ได้รับการยกเว้น โดยประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อต้องการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม สาเหตุจากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยสถาบัน IMD พบว่าอันดับโดยรวมของประเทศไทยตกต่ำลงจากอันดับที่ 29 ในปี 2540 เป็น 39 ในปี 2541 , 34 ในปี 2542 และ 33 ในปี 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) และอยู่ที่ 44 จาก 49 ประเทศ (ข่าวการศึกษา, 11 ม.ค 45 หน้า 12) นอกจากนี้จากผลจากการอภิปรายพิจารณาและให้การรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 วิสัยทัศน์และการปฏิบัติ รวมทั้งในการรับรองร่างกรอบอันดับความสำคัญในการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอุดมศึกษา , ปฏิญญาโลกดังกล่าวมีประเด็นหลักอยู่ 3 ประเด็นใหญ่ คือ ภารกิจและหน้าที่ใหม่ของการอุดมศึกษา (Missions and Functions of Higher Education) การสร้างวิสัยทัศน์อุดมศึกษาใหม่ (Shaping a New Vision of Higher Education) และจากวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ (From Vision To Action) (ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน, 2543) ประเด็นเหล่านี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริหารจัดการซึ่งส่งผลต่อความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนา อาจารย์ ดังที่ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน (2543) กล่าวไว้ 7 เรื่องใหญ่คือ

1. ภารกิจใหม่เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึงว่าอุดมศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้คนได้เรียนสูงขึ้นและสามารถเรียนได้ตลอดชีวิต

2. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาโดยรวมและเปิดโอกาสทางการศึกษาหมายถึงว่า อุดมศึกษาร่วมทำงานกับทั้งพ่อแม่ โรงเรียน นักเรียน ชุมชน ในการศึกษาทุกระดับ พร้อมกันนั้นจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าเรียนอุดมศึกษาให้มากที่สุด
3. การส่งเสริมให้ดำเนินการวิจัยอย่างเต็มที่และจริงจังหมายถึงว่าอุดมศึกษาจะต้องส่งเสริมงานวิจัย และใช้ความรู้จากการวิจัยช่วยพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ ส่งเสริมการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ควบคู่ไปกับด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการสร้างสรรค์ทางศิลปะ
4. การส่งเสริมเสรีภาพทางวิชาการและความรับผิดชอบ หมายถึงว่าสถาบันอุดมศึกษารวมทั้งอาจารย์และนักศึกษาจะต้องรักษาและพัฒนาภาระสำคัญด้วยการยึดมั่นในจริยธรรม หลักวิชาและสติปัญญาอย่างเยี่ยงยอดในทุกกิจกรรม สามารถที่จะแสดงออกอย่างรับผิดชอบต่อปัญหาทางจริยธรรม
5. การเน้นตัวผู้เรียน การคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ หมายถึงว่าเน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนจากประสบการณ์จริง คิดสร้างสรรค์อะไรใหม่ๆ และสามารถวิเคราะห์วิจารณ์สังคมได้
6. ความสัมพันธ์กับโลกของงาน ความสอดคล้องกับชุมชนและสนองต่อความต้องการของสังคม หมายถึงว่าสถาบันอุดมศึกษาจะต้องผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม นอกจากนั้นอุดมศึกษายังต้องรับใช้สังคม
7. คุณภาพการประเมินและการวางแผนระยะยาว หมายถึงว่าการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกโดยผู้เชี่ยวชาญในระดับสากล

เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 36 ได้บัญญัติให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ดำเนินกิจการได้อิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษา นอกจากนี้ตามกฎหมายว่าด้วย การจัดการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ โดยที่สถาบันราชภัฏ 36 แห่งตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 จัดเป็นส่วนราชการในกระทรวงการ ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และตามมาตรา 7 ของร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ สถาบันราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งพัฒนา คน วัฒนธรรมทรัพยากรแห่งชาติ และสิ่งแวดล้อม และลักษณะที่ตั้งสัมพันธ์ โดยยึดหลักการ ดังนี้

(มาตรา 30) สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษาด้วย และในพระราชบัญญัติฉบับนี้ (มาตรา 47-51) ได้ กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษา ต้องมีการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพจากภายนอก โดยมีสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อประเมินการศึกษาของแต่ละสถาบันการศึกษา (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ , 2543 หน้า 8-9) การเรียนการสอนที่เคยสอนแบบเอื้อยเอื้อยคงทำไม่ได้แล้ว อาจารย์มหาวิทยาลัยจะถูกแรงกดดันจากสังคมบังคับให้ต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาเป็นหลักประกันว่าเป็นอาจารย์ที่มีคุณภาพ และอาจารย์มหาวิทยาลัยต้องปรับปรุงวิธีการสอนนักศึกษา โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ต้องสอนให้นักศึกษารู้จักคิดเอง ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 4 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน/ประสบการณ์การเรียนรู้โดยยึดหลักให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ต้องสอนให้นักศึกษารู้จักคิดเอง ดังนั้นจึงต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ภารกิจของมหาวิทยาลัยดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสมกับเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงสุด ความมีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับคุณภาพของอาจารย์ดังคำกล่าวที่ว่า "Great Teachers are the Beginning of University Development" (รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์ , 2523 หน้า 1)

ดังนั้น ความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาอาจารย์จึงเกิดขึ้น แนวทางการพัฒนาที่จำเป็นสำหรับอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาสามารถแยกออกได้เป็นเรื่องใหญ่ ๆ คือ

1. การเปลี่ยนบทบาทมาเน้นที่การสร้างองค์ความรู้
2. การพัฒนาการสอนโดยเน้นกระบวนการสอนเชิงสร้างสรรค์(Innovative Styles)
3. การเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม
4. การดูแลศิลปวัฒนธรรมของชาติ
5. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
6. การดูแลคุณภาพและมาตรฐาน

(ไพฑูรย์ สินลารัตน์ , 2543 หน้า 10)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

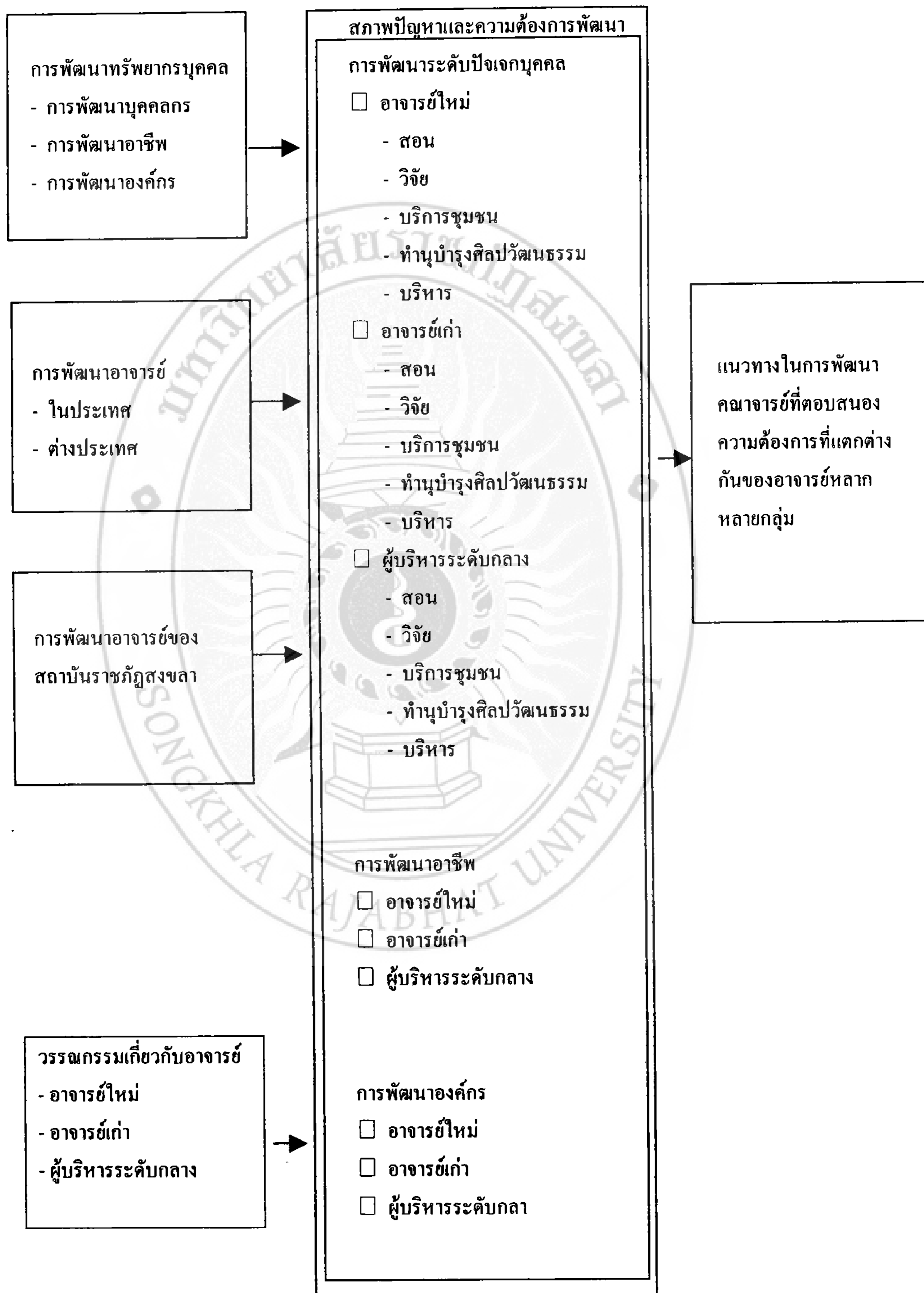
1. ศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาตนเองของอาจารย์ใหม่ และอาจารย์เก่า ของสถาบันราชภัฏสงขลา
2. ศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของอาจารย์ใหม่ และอาจารย์เก่า ของ สถาบันราชภัฏสงขลา
3. นำเสนอแนวทางในการพัฒนาอาจารย์สถาบันราชภัฏสงขลา

คำถามของการวิจัย

คำถามในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้

1. อาจารย์ที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน(อาจารย์ใหม่และอาจารย์เก่า) มีประสบการณ์หรือพบปัญหา/อุปสรรคในการทำงานอย่างไร
2. อาจารย์ที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน(อาจารย์ใหม่และอาจารย์เก่า) มีความต้องการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติภารกิจของอาจารย์(ด้านการสอน การวิจัย การบริการชุมชน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหาร) อย่างไร
3. อาจารย์ใหม่ อาจารย์เก่า และผู้บริหารระดับกลาง (ประธานคณะกรรมการบริหารโปรแกรมวิชา) มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคณาจารย์ของสถาบันราชภัฏสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยการศึกษาปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนา
อาจารย์สถาบันราชภัฏสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารอบคลุมเนื้อหา 3 ด้าน คือ ด้านปัญหาหรืออุปสรรค ความต้องการ และ แนวทางในการพัฒนาอาจารย์ของสถาบันราชภัฏสงขลา เกี่ยวกับภารกิจ 5 ด้านของอาจารย์ อันได้แก่ ด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการชุมชน ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และ ด้านการบริหาร
2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ซึ่งได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถาบันราชภัฏสงขลา ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ใหม่จำนวน 57 คน อาจารย์เก่าจำนวน 87 คน และผู้บริหารระดับกลางจำนวน 56 คน รวมทั้งสิ้น 200 คน
3. ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อาจารย์จำนวน 36 คน ตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม – 7 เมษายน 2546

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

อาจารย์ใหม่ หมายถึง อาจารย์สถาบันราชภัฏสงขลาซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ประจำและอาจารย์อัตราจ้าง ที่ปฏิบัติหน้าที่อาจารย์ในสถาบันราชภัฏสงขลา ไม่เกิน 5 ปี

อาจารย์เก่า หมายถึง อาจารย์สถาบันราชภัฏสงขลาที่ปฏิบัติหน้าที่อาจารย์ในสถาบันราชภัฏสงขลา มากกว่า 5 ปี

ผู้บริหารระดับกลาง หมายถึง อาจารย์สถาบันราชภัฏสงขลาที่ปฏิบัติหน้าที่ประธานคณะกรรมการบริหาร โพรแกรมวิชา

อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ หมายถึง อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โพรแกรมวิชาเคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ และคณิตศาสตร์

อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ หมายถึง อาจารย์คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (โพรแกรมวิชาเทคโนโลยีการยาง และพอลิเมอร์ โพรแกรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และโพรแกรมคหกรรมศาสตร์)

อาจารย์สาขามนุษยศาสตร์ หมายถึง อาจารย์ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ยกเว้นโพรแกรมพัฒนาชุมชนและรัฐประศาสนศาสตร์) และคณะศิลปกรรมศาสตร์

อาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ หมายถึง อาจารย์คณะครุศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์(โพรแกรมวิชาพัฒนาชุมชนและโพรแกรมรัฐประศาสนศาสตร์)

การพัฒนาอาจารย์ หมายถึง กิจกรรมการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและคุณสมบัติที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติภารกิจ การสอน งานวิจัย การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ให้แก่อาจารย์ตลอดจนทำให้อาจารย์กระตือรือร้นและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมถึงการให้และเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ และสร้างสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

1. ผู้บริหารของสถาบันราชภัฏสงขลำนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาอาจารย์ เพื่อประสิทธิภาพด้านการสอน การวิจัย การบริการชุมชน การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและการบริหาร เพื่อให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนา อาจารย์ให้เหมาะสมกับความต้องการที่จำเป็นของกลุ่มอาจารย์ใหม่ และ กลุ่มอาจารย์เก่า
3. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารที่ต้องการสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมการทำงาน ที่เอื้อให้กับอาจารย์แต่ละกลุ่ม ในการพัฒนาตนเองตลอดเวลา รวมถึงการพัฒนาโปรแกรมวิชาตาม ความต้องการของอาจารย์